

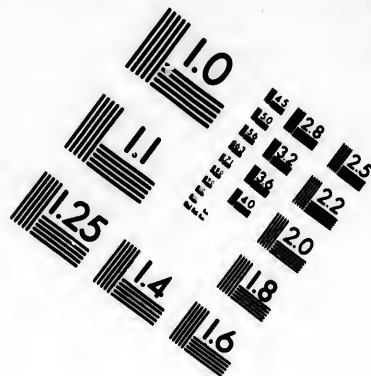
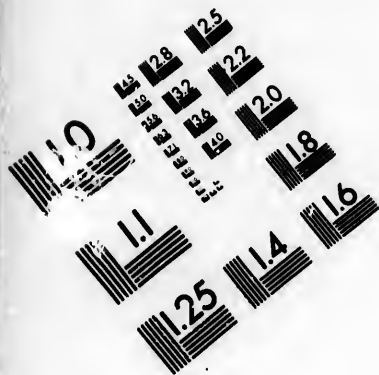
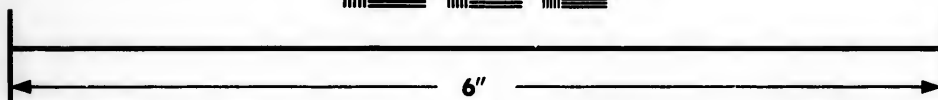
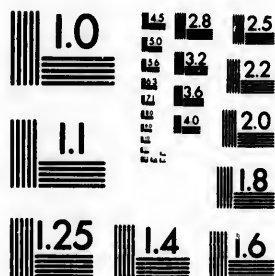


IMAGE EVALUATION TEST TARGET (MT-3)



**Photographic
Sciences
Corporation**

25 WEST MAIN STREET
WEBSTER, N.Y. 14580
(716) 872-4503

**CIHM/ICMH
Microfiche
Series.**

**CIHM/ICMH
Collection de
microfiches.**



Canadian Institute for Historical Microreproductions / Institut canadien de microreproductions historiques

© 1984

Technical and Bibliographic Notes/Notes techniques et bibliographiques

The Institute has attempted to obtain the best original copy available for filming. Features of this copy which may be bibliographically unique, which may alter any of the images in the reproduction, or which may significantly change the usual method of filming, are checked below.

L'Institut a microfilmé le meilleur exemplaire qu'il lui a été possible de se procurer. Les détails de cet exemplaire qui sont peut-être uniques du point de vue bibliographique, qui peuvent modifier une image reproduite, ou qui peuvent exiger une modification dans la méthode normale de filmage sont indiqués ci-dessous.

- ☐ Coloured covers/
Couverture de couleur
- ☐ Covers damaged/
Couverture endommagée
- ☐ Covers restored and/or laminated/
Couverture restaurée et/ou pelliculée
- ☐ Cover title missing/
Le titre de couverture manque
- ☐ Coloured maps/
Cartes géographiques en couleur
- ☐ Coloured ink (i.e. other than blue or black)/
Encre de couleur (i.e. autre que bleue ou noire)
- ☐ Coloured plates and/or illustrations/
Planches et/ou illustrations en couleur
- ☐ Bound with other material/
Relié avec d'autres documents
- ☐ Tight binding may cause shadows or distortion along interior margin/
La reliure serrée peut causer de l'ombre ou de la distortion le long de la marge intérieure
- ☐ Blank leaves added during restoration may appear within the text. Whenever possible, these have been omitted from filming/
Il se peut que certaines pages blanches ajoutées lors d'une restauration apparaissent dans le texte, mais, lorsque cela était possible, ces pages n'ont pas été filmées.
- ☒ Additional comments:/
Commentaires supplémentaires: Irregular pagination : [4], v, [3] - 38 p.

- ☐ Coloured pages/
Pages de couleur
- ☐ Pages damaged/
Pages endommagées
- ☐ Pages restored and/or laminated/
Pages restaurées et/ou pelliculées
- ☒ Pages discoloured, stained or foxed/
Pages décolorées, tachetées ou piquées
- ☐ Pages detached/
Pages détachées
- ☒ Showthrough/
Transparence
- ☐ Quality of print varies/
Qualité inégale de l'impression
- ☐ Includes supplementary material/
Comprend du matériel supplémentaire
- ☐ Only edition available/
Seule édition disponible
- ☐ Pages wholly or partially obscured by errata slips, tissues, etc., have been refilmed to ensure the best possible image/
Les pages totalement ou partiellement obscurcies par un feuillet d'errata, une pelure, etc., ont été filmées à nouveau de façon à obtenir la meilleure image possible.

This item is filmed at the reduction ratio checked below/
Ce document est filmé au taux de réduction indiqué ci-dessous.

10X	12X	14X	16X	18X	20X	22X	24X	26X	28X	30X	32X
						✓					

The copy filmed here has been reproduced thanks to the generosity of:

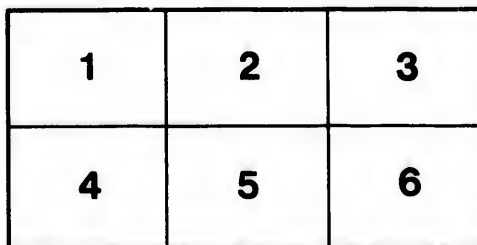
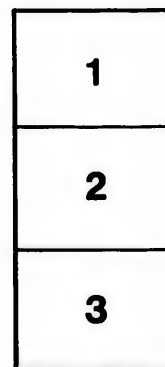
Library of the Public
Archives of Canada

The images appearing here are the best quality possible considering the condition and legibility of the original copy and in keeping with the filming contract specifications.

Original copies in printed paper covers are filmed beginning with the front cover and ending on the last page with a printed or illustrated impression, or the back cover when appropriate. All other original copies are filmed beginning on the first page with a printed or illustrated impression, and ending on the last page with a printed or illustrated impression.

The last recorded frame on each microfiche shall contain the symbol $\longrightarrow$ (meaning "CONTINUED"), or the symbol ∇ (meaning "END"), whichever applies.

Maps, plates, charts, etc., may be filmed at different reduction ratios. Those too large to be entirely included in one exposure are filmed beginning in the upper left hand corner, left to right and top to bottom, as many frames as required. The following diagrams illustrate the method:



L'exemplaire filmé fut reproduit grâce à la générosité de:

La bibliothèque des Archives
publiques du Canada

Les images suivantes ont été reproduites avec le plus grand soin, compte tenu de la condition et de la netteté de l'exemplaire filmé, et en conformité avec les conditions du contrat de filmage.

Les exemplaires originaux dont la couverture en papier est imprimée sont filmés en commençant par le premier plat et en terminant soit par la dernière page qui comporte une empreinte d'impression ou d'illustration, soit par le second plat, selon le cas. Tous les autres exemplaires originaux sont filmés en commençant par la première page qui comporte une empreinte d'impression ou d'illustration et en terminant par la dernière page qui comporte une telle empreinte.

Un des symboles suivants apparaîtra sur la dernière image de chaque microfiche, selon le cas: le symbole $\longrightarrow$ signifie "A SUIVRE", le symbole ∇ signifie "FIN".

Les cartes, planches, tableaux, etc., peuvent être filmés à des taux de réduction différents. Lorsque le document est trop grand pour être reproduit en un seul cliché, il est filmé à partir de l'angle supérieur gauche, de gauche à droite, et de haut en bas, en prenant le nombre d'images nécessaire. Les diagrammes suivants illustrent la méthode.

M

Ab ann
ej

Auct.

Ex

CANADICÆ
MISSIONIS
RELATIO

*Ab anno 1611 usque ad annum 1613, cum statu
ejusdem Missionis, annis 1703 & 1710,*

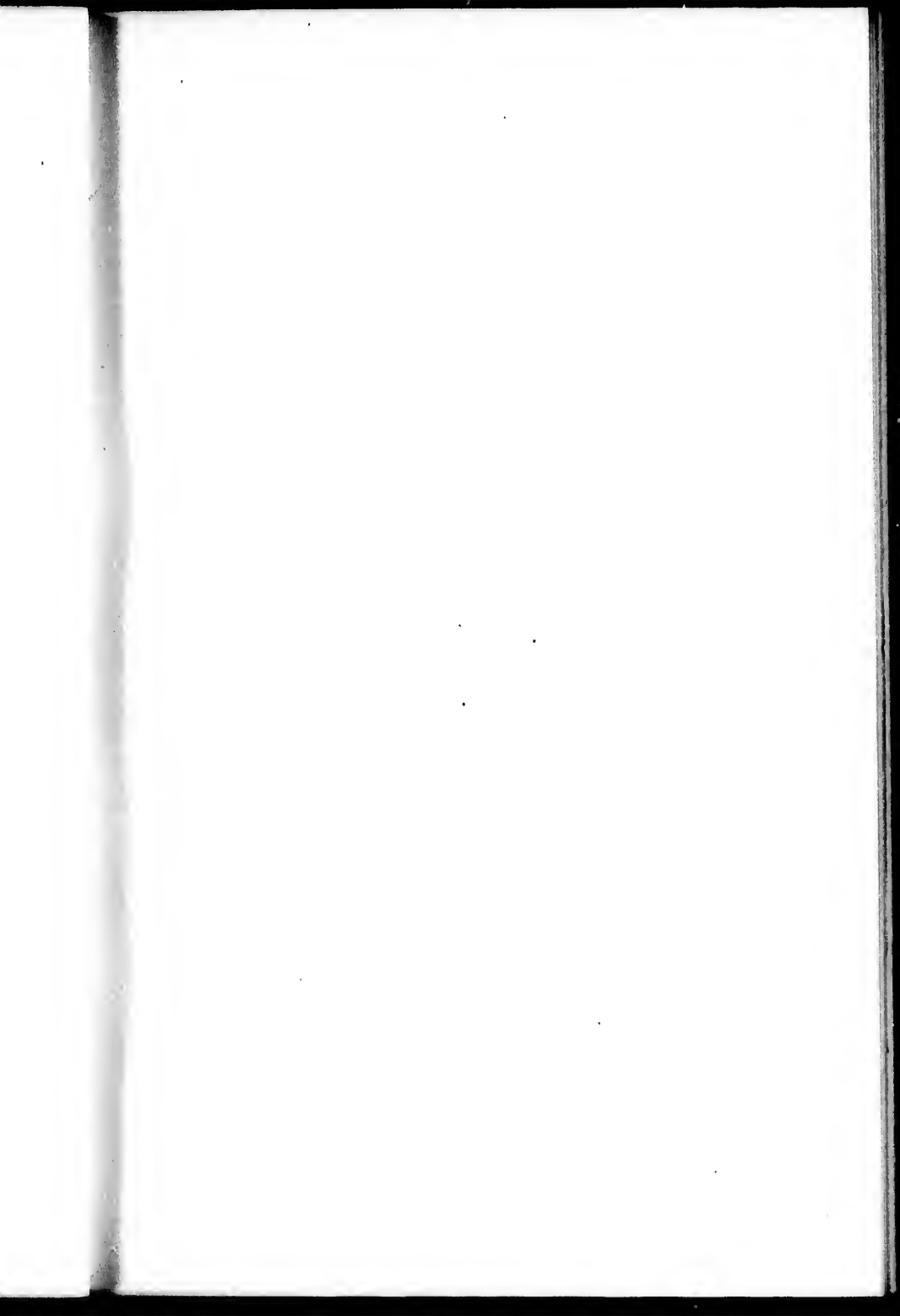
Auctore JOSEPHO JUVENCIO, Societatis
Jesu, Sacerdote.



Ex Historiæ Soc. Jesu. Lib. xv. Part. v, impressa

ROMÆ
Ex Typographia Georgii Plachi
M. D. CC. X.

Editio viginti quinque exemplaria. O'C.





EU



scribit

Histon

“ E

provin

maxim

BIARD

propag

Canad

terræ c

est. I

redire



P. Petri Biardi EULOGIUM AC VITA.

DE PATRE PETRO BIARDO qui tantam in Missione Canadica inchoanda partem gessit hæc scribit Pater Josephus Juvencius in sua Historiâ sub anno 1622.

“ Ex omnibus qui hoc anno vivere in provincia Lugdunensi desierunt, luctu maximo elatus est Avenione P. PETRUS BIARDUS Gratianopolitanus. Religionis propagandæ studio navigaverat ad barbaros Canadenses, fueratque inter primos ejus terræ cultores, ut in quinta parte narratum est. Inde pulsus ab hæreticis Anglis, & redire in Galliam coactus, totum se im-

pendit juvandis popularibus suis, quorum ut salutem consuleret, nihil sibi reliqui ad laborem diligentiamque faciebat. Ejus tamen industriam experti maxime sunt Parodienses in præfectura Carolitana, quam civitatem per usitata ordinis ministeria diu coluit. Novissime regionis præfectus Marchio Ragnius, jussus a rege copias in Campaniam ducere contra Ernestum Mansfeldium Galliae finibus imminentem, Biardum sibi adsciverat comitem expeditionis, & sacrorum ministrum. Per eam occasionem nescias, utrum spectata magis sit apostolici viri charitas, an patientia. Magna erat in castris inopia com meatuum. Diaria militibus præbebantur adeo maligne, ut nonnulli fame perirent. Biardus cibario, & demensum suum, ac siquid præterea pecuniolæ a ditioribus emendicando corrogasset, inter egentissimos militum particubatur, se ipsum fraudans diurno victu, ut aliis benigne faceret. Avenionem concess-

ferat
vires p
rum c
laboru
pus in
tionib
prima
ita con
exerci
conter
intent
cogita
cembr

Ad
jicere
scilicet
Script
Biard
" p
patriâ
zeli, a

ferat denique, ut attritas tot laboribus vires paucorum dierum otio reficeret. Verum quasi divinans, instare sibi omnium laborum & vitæ finem, totum illud tempus impendit excolendo piis commentationibus animo inter tirones, seque ad primam tirocinii formam senex emeritus ita composuit, ut nullam omitteret earum exercitationum, quibus ad sui mundique contemptum erudiri solent novitii. His intentum, nihilque jam præter cælestia cogitantem mors oppressit, xv. Cal. Decembris."

Adhæc non inutile forsan videbitur adjicere quæ ab auctore antiquiore Philippo scilicet Alegambe scripta sunt in Catalogo Scriptorum Societatis Jesu, sub verbo Biard :

"PETRUS BIARDUS natione Gallus, patriâ Gratianopolitanus, operarius magni zeli, atque adeò multarum palmarum, quas

in horridis et inuiis Canadensium Septentrionalis Americæ populorum siluis primus legit. Extrema ibi omnia passus, nihil tamen inhumanum magis, quàm Hæreticos, expertus est. Feritatis oblita gens barbara integerrimi hominis innocentiam venerari discebat; cùm ecce tibi sanctitatis inimica, Deumque nesciens Hæresis, cum Anglis Canadæ oras irrupit; difficillimæ expeditionis ingens pretium fuit, exosum inde abducere Jesuitam. Habitus est in vinculis aliquaradiu; & vix tandem in Galliam nudus ab omni remissus. Intereà verò dum integrum illi esset ad noualia Canadæ redire, damnum ab Hæreticis illatum sanctè vltus est: reliquo vitæ tempore quæsiuit intentissimis studiis ad vitam illos, à quibus ad necem adductus fuerat. Docuerat olim Theologiam Lugduni, non sine laude. Reuersus è Missione Castrensi, cùm Auenionem diuertisset, & opportunitate temporis vsus secessisset in Nouitiatum, in ipsis

penè
ad par
euocat
MDCXX

Præ
Genera
Expedi
dus scr
ficis,

Gallicè
Novæ

Jesu ad
MDCXV

penè spiritualium Exercitiorum initiis,
ad paradisi contemplationem, vt credimus,
euocatus est, die XIX. Nouembris, Anno
MDCXXIJ.

Præter *Epistolam ad R. P. Præpositum
Generalem è Portu Regali, et Relationem
Expeditionis Anglorum in Canadam*, P. Biar-
dus scripsit *Librum pro auctoritate Ponti-
ficis*, contra Martinettum Ministrum.
Gallicè etiam edidit seorsim *Relationem
Novæ Franciæ & itineris Patrum Societatis
Jesu ad illam*. Lugduni apud L. Muguet,
MDCXVI. in 12.



TA

I S

II

III

IV

V

VI



TABVLA RERVVM.

	Pag.
I SOCIETAS Jesu, in Canadam, <i>seu Novam Franciam induc̃ta</i>	5
II Initium Canadicæ Missionis, & <i>primi fructus - - -</i>	7
III Domicilia Societatis & Missiones <i>in Nova Francia - -</i>	18
IV Missio Canadensis ab Anglis <i>proturbata - - -</i>	25
V Unus à Societate interficitur; <i>alii Canada ejiciuntur -</i>	27
VI Missiones Societatis Jesu in Ame- <i>rica septentrionali, Anno -</i> 1710 - - -	37



C A

Soci



Angli
iforni
orien
devex
Angli



MISSIONIS
CANADICÆ
RELATIO.

CAPUT I.

SOCIETAS JESU, IN CANADAM, SEU NOVAM
FRANCIAM INDUCTA.

AMERICAM septentrionalem
tres præcipuè nationes ob-
tinent, Hispani, Galli, &
Angli. Mexicum, Floridæ pars & Cal-
iforniæ, sunt Hispanæ ditionis. Littora
orienti soli opposita & ad Austrum
devexa occuparunt variis temporibus
Angli, Sueci, & Hollandi. Quod inter

illos & Mexicanos versus septentriones
& occasum campi jacet, Galli tenent,
ac Novam Franciam, five Canadam,
vulgo vocant. Nihil tetrius imman-
iufve barbaris Canadenfibus fingi po-
terat, prius quam induc̃ta religione
miteſcerent, ut patebit ex iis quæ Par-
agrapho decimo referentur. Nunc bar-
baries, & fœda ſclerum cohors, rationi
ac virtuti locum dedit, videturque

*Iſai. c. 35. huic oraculo * veteri conſtare fides:

*Lætabitur deſerta & invia, & exulta-
bit ſolitudo, & florebit quaſi lilium.*



INI

A

MD

obite

ſupe

riore

Can

pote

proc

ligio

ſolio

infe

MD

han

tula



CAPUT II.

INITIUM CANADICÆ MISSIONIS, & PRIMI
FRUCTUS.

AMERICÆ littora, Franciæ ob-
versa, Galli jam inde ab anno
MDXXIV. identidem lustraverunt: fed
obiter, & quasi prætereuntes. Demum
superiori seculo ineunte, regionem inte-
riorem subiit Samuel Camplenus, qui
Canadensis coloniæ parens merito dici
potest. Jamque negotiatio bellissimè
procedebat, cum Henricus IV. de re-
ligione magis, quàm de commercio
solicitus, in hanc Orbis novi partem
inferre Christiana sacra decrevit, anno
MDCVIII. ac Societatis homines ad
hanc Apostolicam expeditionem pos-
tulavit. Certior de consilio Regis

factus P. Petrus Cotonus, regiae conscientiae moderator, iussusque strenuos quamprimum designare sacerdotes, qui solida tanti operis jacerent fundamenta, Societatis Praepositum admonuit. Ex omni, non juvenum modo, sed etiam senum, numero, laboriosam Missionem flagitantium, delecti sunt P. Petrus Biardus, Gratianopolitanus, theologiae professor in collegio Lugdunensi; & P. Enemundus Massæus, Lugdunensis. Moram consiliis felicibus attulit Regis improvisa mors; & Societatis amicorum studia, qui navem & reliqua itineri necessaria comparabant, debilitavit. Sed invicta rebus adversis Cotonii pietas, Reginae auctoritatem interposuit, ut difficultates obiectas profligaret. Ergo indicitur profectio: Patres Depam advolant, inde vela Novam in

Fran
inexp
trinc
men
utpo
arma
simu
ines
imve
Opp
data
se no
bet
hom
vidit
ciam
sus e
min
Gue
fioni

Franciam facturi. Ecce autem repente
 inexpectatus obex. Ea navis erat Po-
 trincurtii, nobilis Galli: duobus ta-
 men mercatoribus Calvinianis obnoxia,
 utpote qui sumptus non leves ad illam
 armamentis instruendam fecerant. Isti
 simul atque imponendos in hanc hom-
 ines Societatis audierunt, negant en-
 imvero se passuros ut è portu solvat.
 Opponitur imperium Reginae, man-
 data ingeminantur. Respondent per
 se non stare quin sacerdotes alii quili-
 bet admittantur; at sibi cum nostris
 hominibus nihil esse rei velle. Ubi
 vidit Cotonus improborum pertina-
 ciam frangi non posse, alia rem aggres-
 sus est via. Erat matrona non pietate
 minus quàm genere nobilis, Antonia
 Guerchevillæa. Hæc negotium Mis-
 sionis haud fecus procurabat, ac suum:

utque non vulgarem apud multos gratiam, virtutis opinione collegerat, magnam subito pecuniæ vim corrogavit, qua mercatoribus hæreticis summa rependeretur, ab iis in adornandam navim contributa. Sic illis rejectis & invitis, Patres admissi fuerunt. At, quia interim extractum tempus fuerat, non ante VII. Kalend. Februarias, cum hyemaret asperum æquor, vela sunt facta. Hinc mensium quatuor cursus fuit, qui vulgo duorum est; ac morbis intus, tempestatibus foris, infestus. Ingressi demum ostia Laurentiani fluvii XI. Kal. Junias, ipso sacro Pentecostes die, vestigia Christianæ religionis aliqua invenere, leviter ab iis quos è Gallia profectos in hanc plagam diximus, impressa. Cum enim illis ignotus gentis sermo, nec certum

const
lium
erudi
quiqu
Chri
illudo
bant.
facell
guam
qui è
gaver
plica
men
maxi
ræ fe
velut
Prox
cura
fusce
ram

constansque in humo barbara domici-
 lium esset, facultas non suppetebat
 erudiendi quos obiter baptizabant:
 quique pristinos in mores revoluti,
 Christianum vix retinebant nomen,
 illudque popularibus vitiis conspurca-
 bant. Prima Patribus cura fuit ut
 facellum construerent, perdiscerent lin-
 guam vernaculam, excolerent Gallos,
 qui è veteri Francia in novam navi-
 gaverant. Instituta est solennis sup-
 plicatio; Christus sanctissimi Sacra-
 menti velo tectus, & quanto fieri potuit
 maximo apparatu circumvectus, in ter-
 ræ felicitis tot sanctis postea frequentandæ
 veluti possessionem auspicato venit.
 Proxima infantibus sacro lavandis fonte
 cura est data, quorum nonnulli, post
 susceptum salutis sacramentum, ad ter-
 ram viventium possidendam, quasi gentis

totius nomine, demigrarunt. Puellam annos natam novem, oppressam gravi morbo, parentes abjecerant. Cum enim artis medicæ prorsus ignara natio sit, ægrotos facile desperat, neque cibo, aut curatione ulla, juvat. Depositam Patres à parentibus postularunt, ut expiarent lymphæ salutari. Ultro illis permissa est, quippe quæ instar mortui canis haberetur. Abductam in mapale separatim curavere sedulo: edoctam, quantum erat necesse; baptizatam, ac nona post luce mortuam, cœlo intulerunt. Eadem Sociorum caritas lætiores exitum in juvene fortita est. Ejus pater Membertous, primus omnium, uti narrant, barbarorum, cum è Gallia navigatum illuc fuit, in Christianorum numerum venerat; homo strenuus, & omnium popula-

riun
ani
laru
tud
Imp
con
Me
dian
inco
dine
Min
plan
epu
allig
Ref
turu
para
cen
cier
Exc

rium testimonio, ceteris longè præstans animi robore, belli scientia, clientelæ multitudinem, & gloriosi claritudine cognominis; quippe Magni Imperatoris titulum publico suffragio consecutus. Hunc obtinebat locum Membertous inter Souriquios, qui Acadiam, circa ostia Laurentiani amnis, incolunt. Ejus filium difficili ægritudine conflictatum P. Biardus invisit. Miratur nihil triste in tugurio; non planctum, non flebiles nœnias: imo epulum, choream, & duos tresve canes alligatos. Quærit quid hæc sibi velint. Respondent juvenem brevi esse moriturum, amicos vocatos: illis epulum parari: funebrem choream postea duendam: canes, quos videbat, interficiendos, placandis mortui Manibus. Exclamavit Pater nequaquam ista

Christianis hominibus convenire, & impias consuetudines graviter increpuit. Senior, adolescentis parens, ignorantiam excusavit; ceterum se ac filium in ipsius esse potestate; doceret, juberet, imperata facturos. Sacerdos vetuit ne canes interficerentur: saltatores importunos amandavit: epuli partem, quæ superstitionis habere nihil videbatur, permisit: in primis autem, ne deponeretur penitus ægroti cura prohibuit; imo suavit ut ad Gallorum domicilia, quamvis longè disjuncta, deportaretur; sperare se, favente Deo, futurum ut convalesceret. Benignè auditus est à Membertoo: delatus æger ad nos fuit, ridentibus, ac bolum tantum tam subito è faucibus ereptum sibi dolentibus veneficis, & circulatoribus, quorum sententiâ con-

clamatus adolescens vivere posse negabatur. Ac sane agebat animam, cum triduo post ad Gallorum domicilia pervenit, fractus itinere ac morbo. Patrum tamen arte ac studio, & scilicet Dei benignitate, recreatus est; nec ipse tantum in fide catholica confirmatus, sed ejus capeffendæ desiderio complures inflammati.

Incidit aliquanto post in morbum pater adolescentis, & ad nos similiter deferri voluit, ubi nostrum in tugurium, atque adeo in unius è Patribus lectum acceptus, piè vitam clausit; quodque barbaris novum accidit ac molestum, illatus est in commune Christianæ plebi sepulcrum: nam ipsi a sepulcris majorum ægerrime deluntur. Curatum funus illustri, ut rerum ferebant angustia, pompa. Nec

honore isto qualicumque indigna barbari virtus erat, qui etiam antequàm Christum nossset, non potuerat adduci ut plures una duceret uxores: id naturæ ac rationi magis consentaneum arbitratus. Post susceptam vero Christi Fidem ita vixerat, ut barbaris admirationi esset, Christianis exemplo.

Hæc domi gesta. Egredi deinde quasi pomerio præcones Evangelici magnam regionis partem lustrare. Divina res, ubicumque licuit, facta: impositæ manus ægrotis, conciliati munusculis parentes ac liberi; data Gallis, novas condentibus sedes, opera; necnon classiariis atque vectoribus. Non defuit patientiæ læta seges, ac tanta interdum exstitit annonæ penuria, ut singulis hebdomadis certum unicuique demensum daretur, quod

vix
par
ma
qua
fab
nat
ter
illo
exp
Ter
ibi
En
par
sim
Jof
Ter
fuer
Ne
Do

vix sufficiebat in unum diem, videlicet panis unciae decem, selibra carnis sale maceratae, & pisorum, fabarumve aliquantulum. Adhæc, erat sibi quisque faber, farcinator, pistor, coquus, lignator, & aquator. Occurrebant interdum Patribus, in his ærumnis, voces illorum, quibus Moses provinciam explorandæ Chananitidis dederat *,

* Num. c. 13.
14.

Terra hæc devorat habitatores suos; ibi vidimus monstra quædam filiorum Enac, de genere Giganteo, quibus comparati, quasi locustæ videbamur. At simul veniebat in mentem oratio Josue, & Calebi, plena divinæ fiduciæ: Terra valde bona est. Si propitius fuerit Dominus, inducet nos in eam. Neque timeatis populum terræ hujus, Dominus nobiscum est.



CAPUT III.

DOMICILIA SOCIETATIS & MISSIONES IN NOVA FRANCIA.

ET esse cum servis suis, ac militibus Dominum, exitus comprobavit. Nam hoc anno MDCCIII. ineunte, cum hæc scribimus, præter Quebecense collegium, numerantur in hac *terra deserta* prius & *invia* triginta & amplius florentissimæ cultissimæque Missiones nostræ Societatis. Prima in conspectu Quebeci, decimo ab urbe lapide, Lauretana dicitur. Altera in pago Tadoussaco sedet: ad ripam fluvii Laurentiani, leucis infra Quebecum LX. versus ortum. Tres aliæ supra Quebecum ipsum, longe procurrunt in Boream, circa lacum S. Joannis: una in

eo loco, qui à septem insulis nomen habet; altera, in pago Chigoutimino; tertia, secus amnem Saguenæum. Excoluntur ibi Montagnæi, Papinachii, Mistaffini, & aliæ passim gentes errabundæ. Jam, si versus obeuntis solis partes & fluminis Laurentiani fontem tendas, occurret in ejus ripâ septentrionali pagus Trium fluminum dictus, quia ibi tria quædam flumina confluunt: abest Quebeco septem octove dierum iter. Florebat illic Algonkinorum Missio longe pulcherrima, sed hanc vinum igne vaporatum & stillatum, à mercatoribus Europæis, facilem inde quæstum male captantibus invecum, vehementer labefactavit inducta ebrietate. Pensât hæc damna virtus ac pietas Abnakiforum. Triplex apud illos statio collocata: una

Quebeco non procul, in XLVI. gradu latitudinis, nomine S. Francisci Salesii & patrocinio insignita: aliæ duæ sunt remotiores; loco nomen est Nipiskouit. Trans amnem Laurentianum ad Meridiem funduntur Iroquæorum quinque nationes. Septem sunt apud illos præconum Evangelii domicilia, per centum quinquaginta leucas sparsa. Ex iis sex profligata fuerant bello Gallos inter & Iroquæos conflato circa annum MDCLXXXII. Revocata cum religione pax anno MDCCII. omnia priorem in statum restituit. In iis Iroquæorum Missionibus ea præcipuè floret, quæ à S. Francisco Xaverio nomen habet, ad Montem-Regalem.

Supra Iroquæos, versùs occasum & Aquilonem, intra quadragesimum gradum & XLV. cernere est majores duos

lacu
que
ronu
ling
Miss
acan
est,
lacu
stitu
Inter
ferio
taou
Soci
gion
licet
sacra
Ilin
Pute
nun
Mas

lacus angusto freto junctos: alter, is-
que amplior, Ilinæorum; alter Hu-
ronum dicitur. Hos ingens terræ
lingua dividit, cujus in apice sedet
Missio S. Ignatii, sive Missilimakin-
acana. Supra duos istos lacus tertius
est, ambobus major, quem superiorem
lacum appellant. Hujus in aditu con-
stituta est Missio S. Mariæ à Saltu.
Interjectum inter hunc, & binos in-
feriores lacus spatium occupant Ou-
taouaki, apud quos plurima stativa
Societas habet. Ejusmodi arces reli-
giones (sic enim appellare Missiones
licet) unde suos profert milites, &
sacra explicat vexilla, tres circa lacum
Ilinæorum positæ sunt, prima inter
Puteatamisos: Missio Sancti Josephi
nuncupatur: altera inter Kikaroufos,
Maskoutensos, & Outagamisos; S.

Francisci Xaverii nomen obtinet : tertia inter Oumiamifos, Angeli Custodis. Infra memoratos lacus, supra ipsam Floridam vastissimos pererrant campos Ilinæi. Ibi amplissima statio, cui nomen ab immaculata Virginis Matris conceptione impositum, tres in Missiones secatur, & ad fluvium usque Mississipum procurrit. Infidet ejusdem fluminis ripis missio Baiogulana, in trigesimo primo gradu latitudinis: demum ultima protenditur secundum eundem amnem versus Mexicanum finem. Hæc visum est enucleare paulo distinctius, & quasi sub uno statim aspectu ponere, ut intelligatur quò singula referenda sint, quæ postea de Nova Francia narrabuntur.

Restat ignota Europæis adhuc pars Canadæ immensa, ultra Mississipum

fluv
freq
læta
gen
nom
righ
LV
trio
tan
gra
Hic
cœp
spe
ac
No
Tar
ma
illa
Mi
tur

fluvium, clementiori subiecta cœlo,
 frequens incolis, armentis frugibusque
 læta; vitæ veræ ac salutis expers. Hæc
 generosos Christi milites vocat. Nec
 non altera longe isti dissimilis, quæ
 rigidis circa Hudsonium sinum, à gradu
 LV. ad LX. aut LXX. subiecta septen-
 trionibus, nivibus ac pruinis demersa,
 tanto æquius implorat opem, quanto
 gravioribus incommodis conflictatur.
 Hic Societas ante annos paucos prima
 cœpit figere vestigia. Illucescet illa,
 spero, dies, cum obvallatum periculis
 ac laboribus iter eadem perumpet.
 Non sine magno molimine claustra
 Tartari, oppressas injusta servitute ani-
 mas retinentis, perfringuntur; neque
 illa ipsa, tot florens modo coloniis,
 Missio Canadica statim suam est ma-
 turitatem adepta. Ægrè per sexdecim

annos tanquam in falebris hæsit, nec suam quandam nacta formam est, nisi anno sæculi superioris quinto & vigemo, cùm se aliquando ex illis angustiis explicuit, P. Petri Cotoni, cui sua debebat primordia, beneficio, ut sexta Pars Historiæ fufius exponet.

Nunc ærumnarum ac periculorum plenos natales referimus laboriofæ Miffionis, quæ vix nata, in ipfis cunis per Anglos propemodùm extincta est.



Mr.

S

XI

Gi

inf

nov

car

in c

inf

ann

Am

tio

que

sep

tur



CAPUT IV.

MISSIO CANADENSIS AB ANGLIS PROTURBATA.

SOCCIIS illic degentibus venerant auxilio Idibus Maii anni MDC-XIII. Pater Quintinus, & Frater Gilbertus Thetus, regio diplomate instructi, quo facultas ipsis dabatur novi domicilii commodo loco ædificandi. Gallos reperiunt incumbentes in condendam urbem, & periculi, quod instabat, ignaros. Angli paucis ante annis occupaverant Virginiam. Hæc Americæ septentrionalis ad ortum portio maritima, inter Floridam Novamque Franciam sita, tricesimo sexto, septimo, & octavo gradibus substernitur. Eò cum tenderent Angli æstivis

anni MDCXIII. mensibus, & inscii locorum errarent, ob exortam caliginem, quæ huic mari densissima solet per eos menses incubare, paulatim delapsi sunt ad littus, ubi Galli confederant, haud procul portu Sancti Salvatoris. Postquam cognoverunt Gallicas naves ibi consistere, arma expediunt, & in portum invehuntur. Interea Galli ancipiti opinione suspensi, amicos an hostes censerent, quos recta in suam stationem ventus inferebat, eventum trepidi opperiebantur. Brevi, quinam essent patuit. Angli facto impetu in Gallicum navigium, paucis instructum propugnatoribus, ceteris ad condenda domicilia digressis, id nullo negotio expugnant.



CAPUT V.

UNUS È SOCIETATE INTERFICITUR ; ALII
CANADA EJICIUNTUR.

PRIMO in conflictu Gilbertus The-
tus, domesticæ rei adiutor è So-
cietate, confossus lethali plaga, post-
ridie religiosa morte occubuit. Ceteri
Patres qui stabant in littore, in potesta-
tem Argalli, prætoris Angli, venerunt.
Ille, dum Gallicæ navis prædam &
supellectilem recenset, subduxit clam
è Saussæii, navis Gallicæ gubernatoris,
qui huic expeditioni prærat, serinio
regium diploma, cujus fide tota novæ
colonix ratio nitebatur. Mox ipsum
Saussæium è littore subeuntem adortus,
querit ex eo quo jure, cujus auctori-
tate, novas tam prope Virginiam sedes

moliatur. Laudavit Sauffæius regium
 diploma, quod se in capsis rite con-
 scriptum habere dixit. Ad eas ubi
 ventum est, vidit integras, & obseratas,
 suisque omnia digesta locis agnovit,
 diploma nullum apparuit. Tum Ar-
 gallus, vultu & voce ad severitatem
 compositis, fugitivos & prædones con-
 clamat, ac necem commeruisse pro-
 nunciat, simulque navim suis diripien-
 dam tradit. Illum interea Patres
 obsecrant ut victis benignè consulat,
 quibus objici nihil noxæ possit aliud,
 quàm quod in pacato solo fuerint
 nimium securi: auctoritatem Regis
 Galliæ non dubiam ac voluntatem
 testantur. Prætor probè sibi conscius
 vera narrari, comitere eos audivit, & om-
 nibus potestatem in Gallium redeundi
 fecit. Duas in naviculas infelix turba

im
 Ga
 alio
 ind
 ard
 & S
 fors
 & P
 tim
 dest
 tum
 se i
 Ma
 pidu
 I
 præ
 nun
 stitu
 cum
 obti

imponitur, quarum una cursum in Galliam rectà dirigeret; altera cum aliquot Anglis solveret in Virginiam, inde Franciam petitura. Hanc PP. Biardus & Quintinus, illam P. Massæus, & Sauffæius conscenderunt. Utriusque fors longè dispar fuit. Quæ Sauffæium & P. Massæum vehebat dum oram maritimam legit, annonâ, nautis, armamentis destituta, incidit in geminas naves reditum in Galliam adornantes. Jungit se illis læta, cumque suis vectoribus Maclovium, Britanniae Aremoricae oppidum, paucis diebus tenuit.

Interim Argallus, classis Anglicæ præfectus, Patres Biardum & Quintinum deducturus in Virginiam, ut constitutum fuerat, paululum iis præivit cum sua navi prætoria. Virginiam obtinebat Anglus ferox, nomini Gal-

lico, ac Societati nostræ perinfectus. Ubi adventare Jesuitas audivit, vociferatur perdendos homines improbissimos, busta pietatis ac religionis. Argallus contra nitebatur, seque vivo nihil molestiæ damniive Patribus inferendum affirmabat: hanc enim ipsis dederat fidem; & regium diploma, cujus auctoritate colonia Gallica in Novam Franciam deducebatur, protulit. Hoc diplomate inflammatus homo furiosus, exturbandos è Nova Francia Gallos clamat. In hanc sententiam Angli procures iverunt. Jubetur Argallus viam remetiri; Gallos, quicumque superessent, ejicere, domicilia evertere, & æquare solo. Rediit: arces in ora Canadensi extructas incendit, omnia delevit, ac naves duas in Regio Portu deprehensas, invasit.

Dum hæc in Canada geruntur, na-
 ves Anglicæ, præeuntem Argallum
 secutæ, aliæ procul à Virginia ventorum
 vi abreptæ; aliæ undis haustæ sunt.
 Una, cui Turnellus Anglus præerat, &
 qua Patres Quintinus ac Biardus ve-
 hebantur, continentibus sexdecim die-
 rum procellis vexata, in Azores,
 Lusitanorum ad Africæ litus insulas,
 celerrimè defertur. Hic verò novum
 exoritur periculum. Turnellus pœnam
 metuens, quòd Societatis sacerdotes
 per summam immanitatem domicilio
 avulsos spoliatosque secum traheret, in-
 dignisque habuisset modis, de illorum
 nece agitare consilia cœpit. Satius
 denique illi visum ad eorum clement-
 iam & humanitatem, quam in gravif-
 simis injuriis perspexerat, confugere.
 Operam tamen dedit, ne intraret port-

um ; sed stante in ancoris navigio, necessariam annonam immissâ scaphâ pararet. Contra quàm speraverat accidit. Secundo enim vento impulsus, portum quamlibet invitus reluctansque subiit. Nostri de illo, quamvis non ita merito, ne verbum quidem ullum, quo accusaretur, interposuere : lati quod hostem ita servassent. Agnovit beneficium gubernator Anglus ; ac deinceps sæpenumero cum summa Patrum laude prædicavit. Id vero multo fecit impensius, cùm tempestate ad Angliæ urbem Penbrochium projectus, ejus oppidi magistratibus movit suspicionem maritimi latronis, quòd & Francica veheretur navi, neque scriptam auctoritatem proferret, qua suam navigationem tueretur. Asseveranti se à prætore suo Argallo tem-

pest
tur.
duo
hab
rup
dub
rem
culc
deu
utq
sed
ber
fact
Pat
Ang
Reg
Qu
quà
lati

pestate divulsum, fides non habebatur. In tanto discrimine sacerdotes duos Societatis testes citavit, quos haberet in navi, & quorum incorrupta fides nemini venire posset in dubium. Cum Patres interrogati rem ita se habere confirmassent, periculo liberatus est. Reddidit quam debebat illorum humanitati vicem; utque ipsis non solum esset impune, sed etiam ut à magistratu honor haberetur, curavit. Certior interim factus Regis Christianissimi orator de Patrum navigatione difficili, & in Angliam adventu, egit cum Angliæ Rege de remittendis illis in Galliam. Quo annuente, Ambianum decimo, quàm fuerant capti, mense ad Socios læti fospitesque pervenerunt.

ALBANIAE EXCVDEBAT JOEL MUNSELLIUS
MEN APRILIS ANNO

CIO. IOCCC. LXXI.

ELLIUS

APPENDIX.

N

IN

A

S.

C

Bai

Chi

S.

a

S. I

2

Hu

S. I



Missiones Societatis Iesv

IN AMERICA SEPTENTRIONALI

ANNO M.DCC.X.

APUD Abnaquæos missiones. *Aux
Abnaquis.*

S. Angeli Custodis missio. *De l'Ange
Gardien.*

Baiogulana mis. *Baiogula.*

Chigutiminiana mis. *Chigoutimini.*

S. Francisci Salesii mis. *De S. François
de Sales.*

S. Francisci Xaverii mis. *De S. François
Xavier.*

Huronica res. *Aux Hurons.*

S. Ignatii mis. *De S. Ignace.*

Immaculatæ Conceptionis misf. *De l'Immaculée Conception.*

Ad septem Insulas misf. *Aux Sept Isles.*

S. Iosephi misf. *De S. Joseph.*

Apud Ilinæos missiones. *Aux Illinois.*

Apud Iroquæos missiones. *Aux Iroquois.*

Lauretana missio. *De Lorette.*

Ad ripas, & ostium fluvii Mississipi missiones. *Aux bords, & à l'embouchure du Mississipi.*

Montis-regalis res. *Mon-real.*

Nipisikouitana missio. *Nipisikovit.*

Apud Outakouacos missiones. *Aux Outakovacs.*

Saguenæa missio. *Du Saguenai.*

Saltenfis missio. *Du Sault de Sainte Marie.*

In filvis missiones. *Dans les forests.*

Tadoussacensis misf. *De Tadoussak.*

Trifluviana misf. *Aux trois Rivieres.*

Numerantur Socii . . . 42

de l'Im-

t Isles.

Illinois.

roquois.

pi mis-

nuchure

ux Ou-

Marie.

s.

ivieres.

. 42

